

notitie

Forum Standaardisatie

Wilhelmina v Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag
Postbus 96810
2509 EJ Den Haag
www.forumstandaardisatie.nl

Forum Standaardisatie

Bijlagen:	Zie hiernaast		
Aan:	Forum Standaardisatie		
Van:	Stuurgroep open standaarden		
Datum:	15 april 2013	Versie	1.0
Betreft:	Lijsten Open standaarden		

Ter besluitvorming Forum Standaardisatie

U wordt gevraagd in de stemmen met de volgende adviezen¹:

Opname van volgende standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst:

1. Advies over opname van **TLS 1.2** (*beveiligingsstandaard*)
2. Advies over opname van **WDO Datamodel** (*douane-informatie*)

Het voor nu niet verder in procedure nemen van de volgende standaarden:

1. Advies over **EPUB** (*publicatieformaat*)
2. Advies over **DANE** (*beveiligingsstandaard*)
3. Advies over **RDFa** (*structureren van data binnen documenten*)
4. Advies over **XForms** (*digitale formulieren*)
5. Advies over **Widgets** (*voor platformafhankelijke applicaties*)

U wordt gevraagd om kennis te nemen van:

1. Advies over opname van **CMIS** (*content- en documentmanagement systemen*)

Bijlagen

- A) Forumadvies
TLS 1.2**
- B) Forumadvies
EPUB**
- C) Forumadvies
DANE**

¹ Zie voor de achterliggende expertadviezen over de standaarden en consultatiereacties:
<https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/lijsten/open-standaarden?terms=&lijst=All&status%5B%5D=In+behandeling+%26gt%3B+In+afwachting+van+Forum>

Ter besluitvorming

Opname van de volgende standaarden op de 'pas toe of leg uit'-lijst

Datum
03-04-2014

Ad 1. Advies over opname van TLS 1.2 *(een standaard voor informatiebeveiliging)*

[Bijlage A]

Waarom is een keuze belangrijk?

TLS versie 1.2 is een protocol, dat tot doel heeft om beveiligde verbindingen over het internet te verzorgen. TLS 1.2 is de opvolger van het SSL protocol en wordt (in combinatie met andere standaarden) gebruikt in situaties waarin het van belang is om vast te kunnen stellen of men als gebruiker verbonden is met de juiste server of (overheids)website, zodat persoonlijke of vertrouwelijke informatie kan worden uitgewisseld. TLS versie 1.2 geldt als een toekomstvast upgrade van de voorganger SSL, waarvan bekend is dat deze (nu nog) in beperkte mate vatbaar is voor aanvallen en dus onvoldoende privacy en veiligheid kan bieden.

Hoe is het advies tot stand gekomen?

Op 23 januari 2014 is een expertgroep met vertegenwoordigers uit overheid en het bedrijfsleven bijeengekomen. De expertgroep heeft geadviseerd de standaard op te nemen op de lijst van 'pas toe of leg uit'. Het expertadvies is tussen 12 februari en 12 maart gepubliceerd ten behoeve van een openbare consultatie, die heeft geleid tot reacties van KING, NCSC en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Deze reacties zijn in overleg met de betrokken partijen verwerkt in dit advies.

Zijn er risico's verbonden aan de keuze?

De adoptie van TLS 1.2 leidt niet tot beveiligingsrisico's of privacyrisico's, maar beperkt deze juist. Een aandachtspunt is dat de standaard niet 'backwards compatible' is. Om die reden adviseert de expertgroep TLS 1.2 te verplichten in 'greenfield situaties', maar wordt tegelijk de mogelijkheid opengehouden een eerdere versie te gebruiken indien de omgeving waarin de standaard wordt toegepast dit vereist. Indien interoperabiliteit dit noodzakelijk maakt, kunnen eerdere versies van TLS worden gebruikt. Verder betekent een eventuele plaatsing van TLS 1.2 een verwijdering van TLS v1.0 van de lijst met gangbare standaarden. Een additioneel punt is dat BZK de vraag stelt of op de 'pas toe of leg uit'-lijst operationele beveiligingsstandaarden geplaatst dienen te worden of dat dit type standaarden niet thuishoort op de lijst. Dit punt wordt hieronder nader uitgelegd bij 'Additioneel punt'.

Gevraagd besluit

Het Forum Standaardisaties wordt gevraagd in de stemmen met het volgende voorstel:

College Standaardisatie wordt gevraagd om in te stemmen met:

1. Het opnemen van TLS versie 1.2 op de lijst voor 'pas toe of leg uit';
2. Het functionele toepassingsgebied en organisatorische werkingsgebied als volgt vast te stellen:

"Het via certificaten beveiligen van gegevensuitwisseling tussen client- en serversystemen of tussen serversystemen onderling, voor zover deze gerealiseerd wordt met internet / IP technologie."

Datum
03-04-2014

En als organisatorische werkingsgebied wordt voorgesteld:

"Overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi)publieke sector."

Toelichting op het toepassingsgebied

- Het ondersteunen van TLS versie 1.2 is slechts noodzakelijk indien in de bredere context van beveiligingsvoorschriften is bepaald dat het gebruik van een versleutelde gegevensuitwisseling gewenst is.
  - Indien interoperabiliteit dit noodzakelijk maakt, kunnen eerdere versies van TLS worden gebruikt (1.1 en 1.0). Dit zal ook als zodanig op de 'pas toe of leg uit'-lijst kenbaar worden gemaakt. Versie 2 en ouder van het SSL protocol² zouden echter niet meer gebruikt moeten worden.
  - De keuze voor de te gebruiken TLS versie is slechts één van de keuzes die gemaakt moeten worden bij het beveiligen van gegevensuitwisseling. Om de veiligheid verder te vergroten dient TLS in combinatie met andere internet beveiligingsstandaarden te worden ingezet.
3. Aanvullende adviezen
- Beveiligingsvoorschriften, bijvoorbeeld voor e-overheidsvoorzieningen als Digikoppeling, werkplekken en kantoorautomatisering, moeten worden nagelopen op verwijzingen naar de implementatie en het gebruik van oudere versies van TLS of alternatieven voor TLS. Indien dit het geval is, dient vastgesteld te worden of het mogelijk is om dit aan te passen naar versie 1.2.
  - NCSC wordt opgeroepen om een generiek advies in de vorm van een richtlijn uit te brengen over de inkoop en inzet van TLS 1.2. Dit in samenwerking met experts van andere organisaties, zoals Logius (Digikoppeling, PKIoverheid) en beheerders van sectorale Baselines Informatiebeveiliging. In deze richtlijn zou het gebruik van versie 1.2 en de relatie tot de andere versies van TLS een belangrijke rol moeten innemen, evenals de te ondersteunen cryptografische algoritmen en het afslaan van bekende aanvallen op TLS. Verder zou het gebruik van TLS validation tools moeten worden aangeraden.
  - NCSC wordt opgeroepen om voor de rijksoverheid en de vitale sectoren te fungeren als vraagbaak op het gebied van het gebruik van TLS. Dit in samenwerking met schakelorganisaties³ van het NCSC.
  - Schakelorganisaties van het NCSC (zoals de IBD) wordt gevraagd om voor hun doelgroepen te fungeren als vraagbaak op het gebied van het gebruik van TLS. Zo nodig kunnen zij vragen doorspelen aan NCSC.
  - Tot slot wordt aan het NCSC gevraagd om het Forum te informeren wanneer de veiligheidsstatus van de standaard wijzigt.

² TLS is de opvolger van het SSL (Secure Socket Layer) protocol. TLS 1.0 is gebaseerd op SSL 3.0

³ Schakelorganisaties zijn organisaties die dienen om typen organisaties aan het NCSC te verbinden die niet in de primaire doelgroepen van het NCSC vallen.

Additioneel punt

In de consultatieronde is door het ministerie van Binnenlandse Zaken (OBR ICCIO) bedenkingen geplaatst bij de opname van operationele beveiligingsstandaarden op de lijst voor 'pas toe of leg uit'. De 'pas toe of leg uit'-lijst is er in hun zienswijze voor om de adoptie van open standaarden te bevorderen als er momenteel gebruik gemaakt wordt van gesloten standaarden. Dat is bij TLS 1.2 niet het geval, hier speelt voornamelijk informatiebeveiliging een rol. Informatiebeveiliging op zich is geen taak van de 'pas toe of leg uit'-lijst, hier zijn binnen de overheid andere organisaties voor verantwoordelijk. Ondanks dat TLS 1.2 inhoudelijk een goede standaard is, is er dus onvoldoende reden om het op de 'pas toe of leg uit'-lijst op te nemen. Verder is het de verantwoordelijkheid van het (lijn)management om risico's te inventariseren en de keuze te maken welke maatregelen worden genomen.

Datum
03-04-2014

Reactie

In het instellingsbesluit is opgenomen dat de taak van het College en Forum Standaardisatie onder andere betrekking heeft op "veilige en betrouwbare uitwisseling en (her)gebruik van gegevens". Ook staat het thema informatiebeveiliging al twee jaar in het werkplan van het Forum en geven organisaties als het NCSC aan dat de lijst wordt gezien als extra drukmiddel voor veilige gegevensuitwisseling. Operationele beveiligingsstandaarden zouden dan ook op de 'pas toe of leg uit'-lijst kunnen worden geplaatst, wat in het verleden ook vaak is voorgekomen. Het voorstel is wel om:

- Het onderwerp beveiligingsstandaarden op de agenda te plaatsen van een komende Forumvergadering (daarbij komt dan ook de vraag aan de orde: zetten we de komende jaren in op het uitbreiden van de lijst met beveiligingsstandaarden, of juist - met het oog op het adoptievermogen - op een kernachtige(r) lijst);
- Het uitvoeren van een uitgebreidere samenhanganalyse voor beveiligingsstandaarden om zodoende willekeur in het opnemen van standaarden op de lijst te voorkomen. In deze analyse komt de verhouding tussen verschillende beveiligingsstandaarden aan de orde.

Ad 2. Advies over opname WDO Datamodel

Gevraagd besluit.

Datum
03-04-2014

U wordt gevraagd in te stemmen met de opname van het WDO Datamodel op de lijst met 'pas toe of leg uit' standaarden.

Toelichting

In november 2013 besprak College Standaardisatie de toetsing van het WDO Datamodel voor opname op de 'pas toe of leg uit' -lijst. Het College concludeerde daarbij dat het WDO Datamodel op de 'pas toe of leg uit' -lijst kan worden opgenomen op het moment dat het Nationaal Platform Datamodel (NPDM) aan twee voorwaarden voldoet. Forum Standaardisatie is gemachtigd om namens het College vast te stellen of aan deze voorwaarden is voldaan.

Het gaat om de volgende voorwaarden:

Voorwaarde 1:

Het NPDM dient te voldoen aan het criterium 'open standaardisatieproces' zoals benoemd in de toetsingsprocedure en criteria voor lijsten met open standaarden van het Forum Standaardisatie.

Concreet werd van het NPDM verwacht dat zij in een beheermodel beschreven hoe de standaard beheerd wordt, op welke wijze partijen kunnen participeren in dat proces en op welke wijze besluitvorming is georganiseerd.

Dit beheermodel is inmiddels vastgesteld en gepubliceerd door het NPDM⁴. BFS heeft dit beheermodel beoordeeld en geconcludeerd dat het beheermodel op een goede wijze invulling geeft aan het criterium Open Standaardisatieproces.

Voorwaarde 2:

a. Het NPDM dient het beheer van op het WDO Datamodel gebaseerde berichtspecificaties op te nemen in het beheerproces

b. Het NPDM dient te toetsen welke behoefte er is voor aanvullende activiteiten, afspraken, etc. als onderdeel van het beheer, en aan te geven of en hoe hiermee door het platform wordt omgegaan.

Beide voorwaarden zijn door het NPDM meegenomen in het gepubliceerde beheermodel. Het beheermodel geeft aan hoe berichtspecificaties worden beheerd en hoe dit zich verhoudt tot het beheer van het model zelf (2a).

Bovendien beschrijft het beheermodel voor welk type ondersteuning (markt)organisaties bij het NPDM terecht kunnen (2b).

Daarmee heeft het NPDM aan beide voorwaarden invulling gegeven en is, met uw instemming, voldaan aan de voorwaarden voor opname.

⁴ <http://www.logius.nl/producten/gegevensuitwisseling/wdo-datamodel/nationaal-platform-data-model/>

Ter besluitvorming

Het voor nu niet verder in procedure nemen van de volgende standaarden

Ad 1. Advies over opname EPUB (een publicatieformaat voor met name e-books)

Datum
03-04-2014

[Bijlage B]

Waarom is een keuze belangrijk?

De standaard EPUB 3.0 is een e-bookformaat, ontwikkeld voor het uitwisselen en publiceren van digitale publicaties en documenten. EPUB 3.0 is een open standaard die het mogelijk maakt om 'niet-bewerkbare', reflowable documenten te downloaden, op te slaan en offline weer te geven. EPUB 3.0 zorgt dat de weergave van deze documenten wordt aangepast aan het gebruikte apparaat ('reflowable', voor bijvoorbeeld een tablet, e-reader of smartphone).

In toenemende mate worden e-readers, smartphones en tablets gebruikt voor het benaderen en lezen van (overheids)documenten. De ondersteuning van 'reflowable' content door EPUB 3.0 bevordert de toegankelijkheid van deze documenten. EPUB maakt net als moderne websites gebruik van HTML5. Dit zorgt ervoor dat het relatief eenvoudig is om audiovisuele content toe te voegen aan het document.

Hoe is het advies tot stand gekomen?

Op basis van een intakegesprek met de indiener van de standaard, Logius, is besloten om EPUB 3.0 in behandeling te nemen voor opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit'. Op 20 januari 2014 is een expertgroep met vertegenwoordigers uit de overheid en het bedrijfsleven bijeengekomen. De expertgroep heeft geadviseerd de standaard voorlopig nog niet op te nemen op de lijst van 'pas toe of leg uit'. Aan de hand van de expertsessie is een expertadvies opgesteld. Op de openbare consultatie van het expertadvies zijn geen reacties ontvangen.

Zijn er risico's verbonden aan de keuze?

De expertgroep heeft geen risico's geïdentificeerd. Ook de openbare consultatie heeft geen risico's aangetoond. Wel is het zo dat het beoogde toepassingsgebied nu al deels wordt afgedekt door de standaard PDF v1.7, die op de lijst voor 'pas toe of leg uit' staat. Een consequentie van plaatsing van EPUB is dat het toepassingsgebied van de PDF-standaard moet worden herzien.

Gevraagd besluit

Het Forum Standaardisatie wordt gevraagd in te stemmen met:

1. Het advies om EPUB 3.0 nu niet op te nemen op de lijst voor 'pas toe of leg uit'.
2. Het advies om begin 2015 de status van EPUB 3.0 te herevalueren en te bekijken of de standaard in aanmerking komt voor een hernieuwde aanmelding voor opname.
3. De additionele adviezen ten aanzien van de adoptie van de standaard.

Ad 1) Het advies om EPUB 3.0 niet op te nemen op de 'pas toe of leg uit'-lijst.

Mocht besloten worden dat de standaard in aanmerking komt voor een hernieuwde aanmelding voor opname op de 'pas toe of leg uit'-lijst, dan wordt het volgende functioneel toepassingsgebied voorgesteld:

Het publiceren van niet-bewerkbare, reflowable elektronische documenten in eBook-formaat, geoptimaliseerd voor gebruik op – maar niet beperkt tot – draagbare apparaten zoals e-readers, tablets en smartphones.

In aansluiting hierop wordt het volgende organisatorische werkingsgebied voorgesteld:

Overheden (Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen) en instellingen uit de (semi-)publieke sector.

Datum
03-04-2014

Ad 2) Herevaluatie van de status van EPUB 3.0

Met uitzondering van de ondersteuning voor 'reflowable' weergave van documenten zijn de functionaliteiten met betrekking tot multimedia content (audio/video) en het toegankelijk maken van elektronische documenten (voor bijvoorbeeld visueel gehandicapten) van EPUB 3.0 nieuw.

Momenteel is voor deze functionaliteiten echter nog te weinig vraag vanuit de overheid en te weinig ondersteuning in de markt. Vanwege de huidige adoptiesnelheid van EPUB in de markt is het advies dat Bureau Forum Standaardisatie begin 2015 evalueert wat de status is van EPUB 3.0. Op basis van een aantal use cases vanuit de overheid zal dan bekeken worden of er voldoende draagvlak is. Op basis daarvan kan besloten worden of de standaard in aanmerking komt voor een hernieuwde aanmelding voor opname op de 'pas toe op leg uit'-lijst.

Bij opname van EPUB zal het toepassingsgebied van de PDF-standaarden aangepast moeten worden. Hierbij zou aangegeven moeten worden dat PDF met name geschikt is voor niet reflowable documenten. Hiermee wordt het toepassingsgebied van de PDF-standaarden afgescheiden van het toepassingsgebied van EPUB 3.0. Bij een hernieuwde aanmelding dient dit aspect te worden meegenomen.

Ad 3) Additionele adviezen ten aanzien van de adoptie van de standaard

- Organisaties als het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) en het ministerie van Algemene Zaken (AZ) die bezig zijn met de implementatie van EPUB, of implementatie van EPUB overwegen, worden opgeroepen om hun ervaringen te delen met Bureau Forum Standaardisatie. Deze ervaringen zullen meegenomen worden bij een mogelijke evaluatie van de standaard in 2015.
- Forum Standaardisatie wordt opgeroepen om, als onderdeel van het dossier Samenhang, EPUB mee te nemen in de schets en beschrijving van de samenhang tussen de verschillende open documentstandaarden. Publicatie van de reeds beschikbare beslisboom op de website van Bureau Forum Standaardisatie kan hierin een eerste stap zijn.

Ad 2. Advies over opname DANE (een standaard voor informatiebeveiliging)

[Bijlage C]

Datum
03-04-2014

Waarom is een keuze belangrijk?

Servercertificaten moeten de bezoeker van overheidswebsites het vertrouwen bieden dat ze ook daadwerkelijk deze overheidssite bezoeken en niet een vervalste site. Nu wordt een internetverbinding meestal beveiligd door verificatie van deze (gepubliceerde) certificaten bij een Certificaat Service Provider. Met DANE heeft een overheidsorganisatie als domeinhouder de mogelijkheid om in aanvulling op de PKI-infrastructuur zelf een extra verificatiemogelijkheid te bieden, namelijk via het Domain Name System (DNS) van het internet. Dit biedt twee onafhankelijke verificatiemethoden die in combinatie moeilijker te kraken zijn dan het huidige systeem.

Hoe is het advies tot stand gekomen?

Op basis van een intakegesprek met de aanmelder is geadviseerd om DANE (tegelijktijd met TLS 1.2) in procedure te nemen. Op 23 januari 2014 is een expertgroep met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en de overheid bijeengekomen. Het expertadvies is gepubliceerd ten behoeve van een openbare consultatie, die heeft geleid tot reacties van KING en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (hierna ministerie van BZK).

Zijn er risico's verbonden aan de keuze?

DANE voegt een extra check toe aan het huidige PKI(overheid)-systeem, waardoor overheidswebsites voor hun vertrouwelijkheid minder afhankelijk zijn van extern beheerde en uitgegeven certificaten. Dat helpt zo veiligheidsrisico's te verkleinen. De Diginotar-affaire heeft ons geleerd dat verlaging van de veiligheidsrisico's wenselijk is. DANE is echter nog niet breed in gebruik en eventuele problemen met dit nieuwe beveiligingsprotocol moeten nog aan het licht komen.

Gevraagd besluit

Het Forum Standaardisatie wordt gevraagd in te stemmen met:

4. Het advies om DANE niet op te nemen op de lijst voor 'pas toe of leg uit'.
5. De additionele adviezen ten aanzien van de adoptie van de standaard.

Ad 1) Het advies DANE niet op te nemen op de lijst voor 'pas toe of leg uit'

De expertgroep schat in dat:

- De huidige marktondersteuning voor de toepassing van DANE onvoldoende is.
- De toepassing van de standaard binnen de publieke sector en andere sectoren onvoldoende is. Er is nog te weinig praktijkervaring om te toetsen wat de impact en het effect van de standaard is.

Ad 2) Additionele adviezen ten aanzien van de adoptie van de standaard

Ten aanzien van de adoptie van de standaard worden de volgende additionele adviezen gedaan:

1. Forum Standaardisatie wordt opgeroepen om, als onderdeel van het dossier Samenhang, DANE mee te nemen in de schets en beschrijving van de samenhang tussen de beveiligingsstandaarden op de lijsten.
2. Indiener stichting NLnet en de expertgroep in brede zin worden opgeroepen om het Forum op de hoogte te houden van ontwikkelingen rond de standaard. Op het moment dat er sprake is van een meer grootschalige toepassing van DANE, kunnen de bevindingen van deze expertgroep nogmaals tegen het licht worden gehouden.

Ad 3. Advies over opname RDFa (een standaard voor het structureren van data binnen documenten)

Datum
03-04-2014

In dit verkennende expertonderzoek is onderzocht welke strategie het Forum Standaardisatie zou kunnen volgen ten aanzien van de standaard RDFa.

Wat houdt de standaard RDFa in?

De standaard RDFa maakt het mogelijk om gestructureerde data, bijvoorbeeld metadata, toe te voegen aan een document (content). Vaak is dit document een webpagina, maar het zou ook een ODF-document kunnen zijn. Metadata is bijvoorbeeld een locatie, een kenmerk, een auteur of een titel.

Deze gestructureerde data kan vervolgens ingelezen worden door een computersysteem. Hiermee wordt het makkelijker om webpagina's te indexeren, content aan elkaar te relateren en content te hergebruiken. Door zoekmachines wordt RDFa gebruikt om bijvoorbeeld producten en prijzen te filteren uit webshops (b.v. voor vergelijkingswebsites) en om content te hergebruiken in social media websites (b.v. Facebook).

Welk proces is gevolgd?

De standaard RDFa is aangemeld door Steve Pemberton van CWI (Centrum voor Wiskunde en Informatica). Hij is ook betrokken bij de ontwikkeling van de standaard door beheerder W3C. Naar aanleiding van deze aanmelding is vervolgens dit verkennende expertonderzoek uitgevoerd.

In het expertonderzoek is onderzocht welke toepassingsgebieden mogelijk zijn, welke relatie en samenhang er is met andere standaarden en wat het draagvlak is voor de standaard binnen de overheid.

Welke samenhang is er met andere standaarden?

Binnen OWMS (de overheidsstandaard voor web-metadata) is het mogelijk om RDFa te gebruiken als syntax (techniek om gegevens vast te leggen) voor metadata. OWMS staat echter ook andere syntaxen toe. Met metadata is het bijvoorbeeld mogelijk om aan te geven wie de auteur is van een document en over welk onderwerp het document gaat.

Binnen de overheid en het onderwijs wordt gebruik gemaakt van specifieke vormen van metadata uitwisseling. Bij de overheid wordt (o.a.) voor een aantal publicaties van decentrale overheden gebruik gemaakt van een eigen XML-formaat en een webservice voor het verzamelen van de gegevens. Deze worden vervolgens via een landelijk portaal (voorziening) getoond. In het onderwijs wordt gebruik gemaakt van OAI-PMH (opgenomen op 'pas toe of leg uit') voor het verzamelen van metadata van educatieve content. Hoewel RDFa technisch nieuwer is, is niet op voorhand duidelijk of er in deze twee gevallen een positieve business case is voor een migratie naar deze standaard.

Voor bepaalde toepassingen van RDFa vormen de standaarden Microdata en Microformats een alternatief. Met name Microdata (onderdeel van HTML5) is concurrerend. Deze standaard biedt minder mogelijkheden, maar is iets gemakkelijker te implementeren.

Wat is het draagvlak voor de standaard?

In het kader van dit verkennende onderzoek is met enkele (potentieel) betrokkenen gesproken. Uit deze gesprekken komt naar voren dat RDFa positief benaderd wordt.

Inhoudelijk vinden de meeste mensen het een standaard met een interessant toepassingsperspectief. Er is echter nog geen sprake van daadwerkelijk grootschalig gebruik of een duidelijk vastomlijnde business case en toepassingsgebied.

Datum
03-04-2014

Wat is het advies aan het Forum Standaardisatie?

Nu niet opnemen op één van de lijsten

Geadviseerd wordt om op dit moment RDFa nog niet op te nemen op één van de lijsten:

- De standaard is nog niet gangbaar; opname op de lijst met gangbare standaarden is daardoor niet aan de orde.
- Er is nog geen vastomlijnde business case met bijbehorend interoperabiliteitsvraagstuk op grond waarvan opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit' overwogen kan worden.

Aanvullend advies

- Gezien de interesse voor de standaard is het verstandig om over enige tijd nogmaals te kijken in hoeverre de standaard gebruikt wordt en/of er een meer vastomlijnde business case is ontstaan. Een goed trigger moment hiervoor kan de afronding van het project PILOD zijn waarbij de deelnemers als vervolgactie aangespoort kunnen worden om concreet aan de slag te gaan met de standaard.
- Er is wel een inhoudelijke toepassingsperspectief, dat gedeeld wordt door de betrokkenen die ten behoeve van dit verkennende onderzoek zijn geïnterviewd. De standaard is goed toepasbaar voor metadatering, zoals o.a. in de OWMS-standaard wordt beschreven. Geadviseerd wordt om twee specifieke toepassingsgebieden verder te verkennen en op haalbaarheid te toetsen:
  1. De publicatie van overheidsinformatie op het internet
Hierbij gaat het specifiek om publicaties als vergunningen en regelgeving die nu nog via proprietary mechanismen worden gepubliceerd en geïndexeerd.
  2. Het publiceren van linked open data
Hierbij gaat het om het bredere vraagstuk van linked open data, waar ook andere standaarden een rol kunnen spelen.

Voor deze toepassingsgebieden zou een sponsor gezocht moeten worden vanuit de overheid. Dit zouden respectievelijk het Ministerie van BZK (rechtstreeks of via KOOP; de beheerder van OWMS en de diverse publicatievoorzieningen) en het Platform Implementatie Linked Open Data (PiLOD) kunnen zijn.

- Daarnaast wordt geadviseerd om thematisch te kijken naar het generieke vraagstuk rondom standaarden voor het semantic web. Dit betreft dan niet alleen standaarden voor linked open data, maar b.v. ook standaarden voor rules, trust en security. Dit heeft betrekking op een breder interoperabiliteitsvraagstuk, waardoor het voor de hand ligt dat het Forum Standaardisatie hier zelf het initiatief voor neemt.

Voor het RDFa expertadvies, zie: (<https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/open-standaard/rdfa>)

Ad 4. Advies over opname XForms (een standaard voor digitale formulieren)

Datum
03-04-2014

In dit verkennende expertonderzoek is onderzocht welke strategie het Forum Standaardisatie zou kunnen volgen ten aanzien van de standaard XForms.

Wat houdt de standaard XForms in?

De standaard XForms beschrijft de structuur en gegevens van een e-formulier. Het koppelt de structuur en gegevens los van de opmaak, waardoor het formulier gemakkelijker gedeeld kan worden tussen verschillende systemen en verschillende organisaties. De standaard is opgesteld door W3C.

Welk proces is gevolgd?

De standaard XForms is aangemeld door Steve Pemberton van CWI (Centrum voor Wiskunde en Informatica). Hij is ook betrokken bij de ontwikkeling van de standaard. In de Forumvergadering van 29 oktober is besloten om een verkennende expertonderzoek uit te voeren te bekijken of de standaard in aanmerking komt voor opname op een van de lijsten. Naar aanleiding van deze aanmelding is vervolgens dit verkennende expertonderzoek uitgevoerd.

Welke mogelijke business cases zijn er voor de standaard?

In theorie zijn er drie mogelijke business cases voor XForms:

1. Verbeterde e-formulieren
2. Hergebruik van e-formulieren
3. Leveranciersafhankelijkheid; gemakkelijke migratie tussen verschillende formulierservers en formulierengeneratoren

Uit het onderzoek blijkt dat met name de tweede business case het meest relevant in relatie tot XForms.

In het meest geëigende domein – gemeenten – wordt hiervoor echter nog niet structureel gewerkt met XForms. KING biedt via GEMMA e-formulieren een eigen set aan standaarden. De behoefte is bij KING nog niet ge-uit om XForms op te nemen in deze set aan standaarden.

Wat is het draagvlak?

Het draagvlak is relatief beperkt. Zaken die genoemd worden zijn ondermeer de beperkte hoeveelheid tools die beschikbaar zijn en de beperkte kennis over de standaard bij implementatiepartijen. Ook is XForms niet geschikt voor alle soorten e-formulieren, met name wanneer complexe validatie nodig is.

Daarnaast wordt gewezen op het feit dat veel zaken waarvoor XForms ooit is opgezet inmiddels ook mogelijk zijn met meer gangbare webstandaarden (HTML en aanverwante standaarden).

Wat is het advies aan het Forum Standaardisatie?

Het advies is om XForms niet op te nemen op één van de lijsten met standaarden. Geadviseerd wordt om het meest geëigende domein – gemeenten – het initiatief om wel of niet XForms op te nemen in de set standaarden voor gemeentelijke e-formulieren te laten aan KING.

Voor het XForms expertadvies, zie: (<https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/open-standaard/xforms>)

Ad 5. Advies over opname Widgets (een applicatiestandaard voor platformonafhankelijke applicaties)

Datum
03-04-2014

In dit verkennende expertonderzoek is onderzocht welke strategie het Forum Standaardisatie zou kunnen volgen ten aanzien van de standaard *Packaged Web Apps (Widgets) - Packaging and XML Configuration (Second Edition)*, ofwel 'Widgets'.

Wat houdt de standaard Widgets in?

Widgets is een standaard die het mogelijk maakt platformonafhankelijke, kleine toepassingen (apps) te maken, op basis van in een zip-file ingepakte webtechnologieën. Een app is daarbij een kleine toepassing die specifiek is voor gebruik op een bepaald device en op dat device opgeslagen wordt ('native app'), een website die zich aanpast aan de gebruiksomgeving ('web app'), of een hybride van beide. Overheden kunnen met behulp van de standaard apps ontwikkelen die door gebruikers op een breed scala aan platformen (mobiel, desktop) ingezet kunnen worden.

Welk proces is gevolgd?

De standaard Widgets is aangemeld door dhr. Michiel Leenaars van stichting NLnet. Naar aanleiding van deze aanmelding is vervolgens een verkennend expertonderzoek uitgevoerd. In het expertonderzoek is onderzocht in welke mate de standaard wordt gebruikt, welk toepassingsgebied de standaard heeft, welke relatie en samenhang er is met andere standaarden en wat het draagvlak is voor de standaard binnen de overheid.

Welke samenhang is er met andere standaarden?

De standaard specificeert een verpakkingsformaat voor webtechnologie en gaat hiermee uit van het idee van "write once, run anywhere": de resulterende W3C Widgets zijn gebaseerd op breed ondersteunde, open (web)standaarden:

- De structuur van de inhoud van de W3C Widget wordt verzorgd in HTML.
- CSS stylesheets worden in de verpakking meegestuurd om de vormgeving van de Widget te bepalen.
- XML wordt gebruikt om de configuratie van de Widget te beschrijven.

Wat is het draagvlak voor de standaard?

In het kader van dit verkennende onderzoek is met enkele (potentieel) betrokkenen gesproken. Uit deze gesprekken komt naar voren dat voor de standaard Widgets geen duidelijk toepassingsperspectief geldt.

Hoewel het gedachtengoed van Widgets navolging krijgt, zijn er weinig implementaties van de W3C standaard. De toekomst lijkt zich te richten op het uitbrengen van hybride apps met gebruik van HTML5, pure web apps (alleen HTML5) of standaarden die het idee/model van Widgets volgen, maar andere technologieën gebruiken.

Bij overheidspartijen is tot dusver geen gebruik van de standaard Widgets bekend.

Wat is het advies aan het Forum Standaardisatie?

Niet opnemen op één van de lijsten

Geadviseerd wordt om op dit moment de standaard Widgets niet op te nemen op één van de lijsten:

- De standaard is niet gangbaar; opname op de lijst met gangbare standaarden is daardoor niet aan de orde. Gebruik van de standaard zowel in de markt als bij overheidspartijen is beperkt.

- Er is nog geen breed gedragen interoperabiliteitsvraagstuk voor platformonafhankelijke apps bij overheidspartijen op grond waarvan opname op de lijst voor 'pas toe of leg uit' overwogen kan worden.
- De ontwikkeling aan de standaard is gestopt. De werkgroep die de standaard heeft ontwikkeld werkt sinds begin 2013 aan een nieuwe standaard ter vervanging van W3C Widgets.
- Er zijn ontwikkelingen rondom concurrerende alternatieven en rond HTML5-only apps.

Datum
03-04-2014

Aanbevelingen

- Vanwege vraagstukken over beheer, veiligheid en privacy bij distributie van apps in welke vorm dan ook via de commerciële gatekeeper stores, lijkt het wel verstandig om de ontwikkelingen van initiatieven op standaardisatiegebied voor platformonafhankelijke 'apps' (applicaties) in brede zin te volgen. Op dit moment kan echter niet worden vastgesteld welke standaard breed opgepakt gaat worden.
- Het is noodzakelijk vast te stellen wat de business case is voor gebruik van platformonafhankelijke apps (als Widgets) bij verschillende mogelijke toepassingen (binnen overheidsorganisatie en als dienstverlenings-/communicatiemiddel richting bedrijf/burger). Het is daarom aan te bevelen nader onderzoek te doen naar het gebruik van platformonafhankelijke applicaties binnen de overheid.

Voor het Widgets expertadvies, zie: (<https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/open-standaard/widgets>)

Ter kennisname

Ad 1. Advies over opname van CMIS (een standaard voor content- en documentmanagement systemen)

Datum
03-04-2014

Om meer implementatieinformatie mee te kunnen geven bij advisering over CMIS standaard, wordt deze in het forumoverleg van juni behandeld.
Het College zal dan in september 2014 een uitspraak doen over de standaard.

Waar gaat het over?

CMIS is een open standaard die een scheiding mogelijk maakt tussen zogenaamde 'content repositories' en content applicaties. Hierdoor kunnen content (ongestructureerde data, zoals documenten en e-mails) en bijbehorende metadata (beschrijvende data) gemakkelijker worden uitgewisseld.

Met behulp van CMIS kunnen applicaties als Content Management Systemen (CMS) en Document Management Systemen (DMS) werken met content die afkomstig is uit verschillende repositories (een opslagplaats voor ongestructureerde data), zonder nieuwe koppelingen te bouwen of gebruik te maken van leverancierseigen oplossingen. Bovendien is het met CMIS eenvoudiger om te migreren naar een ander systeem en zijn er geen andere open alternatieven op de markt.

De CMIS standaard is bewust ontwikkeld om niet alle functionaliteit van de verschillende contentapplicaties te integreren, maar juist gebruik te maken van een gemeenschappelijke basisfunctionaliteit. Partijen die meer functionaliteit nodig hebben, kunnen deze zelf doormiddel van extensies/profielen aan de standaard toevoegen. Dat is een kracht van de standaard, maar biedt tegelijk het risico dat verschillende partijen hun eigen extensies bouwen die onderling niet zonder aanpassingen uitwisselbaar zijn.

Waarom behandeling in juni?

Min. V&J gaf tijdens de openbare consultatie aan te twijfelen of de standaard voldoende functionaliteit biedt voor domeinoverstijgend of zelfs overheidsbreed document- en recordmanagement. Het aanvullen van deze functionaliteit heeft bovendien het risico dat partijen –als zij dit niet breed afstemmen– extensies of profielen ontwikkelen, die niet zonder meer herbruikbaar zijn.⁵

Om hier meer duidelijkheid in te scheppen zal BFS in de komende twee maanden de volgende punten laten uitwerken:

1. De link met Digikoppeling en SAML: BFS laat onderzoeken hoe een degelijke toepassing eruit kan zien. De expertgroep voorziet geen problemen met het toepassen van CMIS in een omgeving waarin ook Digikoppeling en SAML worden gebruikt, maar hier is momenteel geen voorbeeld van.
2. Huidige toepassing: Hoe wordt CMIS versie 1.0 nu reeds toegepast en hoe gaan deze partijen om met metadata en het toevoegen van extra functionaliteit?
3. Het programma Digitaal Rijk 2015 zal in april bekijken of zij als onderdeel van dat programma de toepassing van CMIS in overheidsbreed documentbeheer kunnen onderzoeken.

⁵ Voor de consultatiereacties zie: <https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/open-standaard/cmisis>

Hoewel strikt genomen alleen het eerste punt van belang is voor de beoordeling van de standaard voor de 'pas toe of leg uit' -lijst, hoopt BFS met het uitwerken van de aanvullende vragen de brede implementatie van de standaard te ondersteunen en bevorderen.

Datum
03-04-2014